

Kohtumise teemaleht asub siin:

[Lapsed ja noored](#)

Töötuba juhtisid: Riin Tamm ja Gerttu Aavik, Haridus- ja Teadusministeerium (HTM)

Aruteludes osales kokku 51 osalejat.

Riin Tamm (HTM) keskendus ülevaate andmisel eelarvelistele vahenditele, mis on suunatud KOVidele selleks, et vähendada noorte tõrjutusriski. Helen Jõks (Sotsiaalministeerium, SOM) tutvustas tegevuste kolme suunda – vanemlike oskuste edasiarendamine; valdkondade ülese lastekaitsetöö käivitamine ja tugevdamine; tegevuste välja arendamine, mis toetavad lapsi, kes on sattunud kinnise lasteasutuse teenusele või muule pika-ajalisele teenusele.

Milliste teenuste ja sekkumiste puudus ja millistes valdkondades on kõige teravam?

- Üks koht mis teenustena puudu on – intensiivne tugi vanematele. Kui on olukord nii tõsine, et laps tuleks perest eraldada. Olukorda saaks päästa nii kui keegi oleks üks kuni mitu tundi abiks. Täna sellist võimalust KOVi poolt ei ole. Et keegi ei saa olla lihtsalt juures ja toetaks.
- Meil on küll eakatele ja puudega inimestega vabatahtlikke vahendajaid. Lastele ja peredele aga sellist ei ole. Selline ühtne süsteem peaks olema riigis.
- Vaimse tervise teenused
- Murekoht on vanemluse kujundamine ennetavalt koostöös esmatasandi tervishoiuga ning selle toetamine lasteaedades. On neid instantse, kes võiks olla varakult märkajad ja seda on vaja kokku siduda. KOVi asutused tegelevad enda eesmärkidega. Sots. osakonnad tegelevad tagajärgedega. Keegi ei tegele vanemaks olemisega ja ennetusega nõ. Meil on ka perearstid ja pereõed. Just need kes enne rasedust ja raseduse ajal toeks olla. Tervik peaks tegema ühte asja.
- Väikestes kohtades on ikkagi probleeme kõigvõimalikke tugisüsteemidega, mis puudutab lapsi kellele nõ tavaõppest ei piisa. Koolidel on raske nende probleemide lahendamisega. Seda tuge on vähe.
- Tähtis on, et tugisüsteem ei oleks killustatud. Peab tagama, et kool ja tugiteenused ei kasvaks lahku.
- Abiteenused (nõustamine, ravi)

HTM: Tugispetsialistide puudus on hästi teada. Ka riigikontroll auditeeris hariduse tugiteenuste kättesaadavust. Tähtis on tugikeskustesse kompetentside koondamine ja nende ressursi parem jagamine. SOMi ja HTMi koostöös on käivitunud ka erivajadustega laste tugisüsteemide korrastamine just selle mõttega, et vaadata otsa kohtadele kus on dubleerimist. Riigi ja KOVi tasandil peavad olema need teenused mõistlikult korraldatud. Lapse ja pere vaatest peab tekkima nõ „ühe ukse“ süsteem.

SOM: Info mõttes, et paralleelselt SFi planeerimistega on hetkel käimas taotlusvoor, kus SOM otsib pakkujat, kes aitaks välja töötada imikute kodusüsteemi mudeli.

Kuidas saaks ennetada ja maandada riske ning jõuda pereni võimalikult vara? Kui peres on imik?

- Intensiivne tugi vanematele. Toetavad programmid vanematele (0-18) – sünni ajal on olemas programmid, aga edaspidi pole. Vanemlus-programmid on kallid. Kõik ei saa tagada. Kui üks kord aastas, katab minimaalse määra.
- Sekkumised, mis ennetavad suure abivajaduse teket
- Üleriigiline laste ja perede toetamise vabatahtlike süsteem (sest tööjõu ressursse pole kunagi lõpmatult, tuge oleks aga palju vaja, last kasvatab terve küla).
- Noorte omaalgatuse toetamine – et noored esitavad oma projekte, see on olnud edukas ja hea mõjuga.
- Olemasolevate teenuste/meetmete mõjude hindamine on puudulik.
- Tegevused, mis soodustaks vanemliku vastutuse võtmist ja hoidmist (liialt loodetakse, et riik tuleb ja teeb lapse korda).
- Tugi noortele COVID ja post-COVID mõjudega seonduvalt.
- Kasutada paremini ära avaandmeid teenuste disainimisel ja pakkumisel.
- Vanemate nõustamine, kelle laps on sattunud keerulisse olukorda (enesetapu teema, küberkiusamise ohvriks langemine).
- Noortele tuleb luua võimalus keskkonda vahetada (põhikool – keskkool – ülikool annab tihti võimaluse sotsiaalse elu restardiks, mis osasid probleeme leevendab).
- Tugi noortele, keda on kiusatud. Näiteks Youtube kanal, mis tõstaks enesehinnangut. Noor ei lähe abi küsima, kõik saavad teada vms. et kuidas käituda, toetada. Anda võimalus, luua mingi kanal, mis julgustab neid olema ja abi otsima.
- Abiteenused (nõustamine, ravi, tugiisikud) noortele, kes tarvitavad alkoholi ja narkootikume.
- Vanemlikud oskused, tugev paarisuhe alus. Võiks kasutada koolitusteks raha (pole ei KOVIDel ega maksumaksjal seda raha). Vägivallaohvritega tegutsemine. Kõige parem ennetus on peresuhete oskuste andmine.

Kuidas suurendada nii avalikkuses kui spetsialistide seas mõistmist, et keerulise käitumisega laps on abivajav laps, kelle aitamine on täiskasvanute vastutus?

- Juhtide eeskuju on oluline. Täna tegelevad lastega suuresti spetsialistid, ent nende jaoks loovad ressursse juhid.
- Oluline ka vastutuse tajumine. Enamasti keerulise käitumisega laste mured kipuvad kulmineeruma. Kui varakult üles ei nopi, siis hiljem on palju keerulisem.
- Veel enam avalikke arutelusid meedias
- Lastega töötavate spetsialistide väljaõpet ja täiendkoolitust täiendada psühholoogia suunal.
- On oluline, et me alustaks lastest endist. Et meie uued põlvkonnad on üles kasvanud teadmises, et mõni laps ei ole paha laps, vaid mina sõbrana saan teda toetada.
- Et oleks üks valdkondadeülene mõiste abi vajava lapse kohta (eri süsteemides eri tähendused), ei peaks olema vahet, kas mure hariduse või tervise poolelt. Keda peab toetama ja aitama. Koostöö hariduse, sotsiaali ja meditsiini vahel.
- Avalikku kampaaniat on vaja, et mõelda, mis on see tähelepanuta oluline vajadus, mis on seal taga. Tuua see küsimus avalikku ruumi/ debatti.
- Ajakirjanike koolitamine, et mitte kasutada sõnu nagu pätid vms, vaid rääkida lastest-noortest, kes vajavad abi.

Milliste sekkumistega toetada KOV tasandil teadlikkuse kasvatamist ning ajakohase tervikvaate tekkimist laste ja noorte (abi)vajadustest?

- Kohalikul tasandil on vaja töötunde uuenduste väljatöötamiseks ja rakendamiseks. Kui tahame, et muudatused juurduksid, siis tuleb ikkagi töötunde leida. Kõigil KOVIDel ei ole võimalik panna omaosalust sinna sisse. Nt võib abi olla heaolu spetsialisti ametikohast nii palju abi 2 aastat, et saab ka juhti veenda, et teda on edaspidi vaja. Kui tänased tegijad pigistavad projekti läbi, siis see on moment millele tasub mõelda meetmeid tehes.
- Tähtis on riigiasutuste ja KOVIDe koostöö. Tihti KOVI vaatest tuleb infot/tegevusi erinevatest torudest. Samas on KOVI tasandilt vaja koordineerimist.
- Küsida süsteemselt laste ja noorte endi arvamusi selle kohta mida nad vajavad. Kasvõi nt telefoniliin vms. Saadud tagasisidet saaks nii KOVIDele/ministeeriumidele edasi saata.
- Demokraatia ja selle osa pool – seda tuleks arendada. Noorte volikogu ja õpilasesindused, nad ei peaks koolis ainult üritusi korraldada. Nad peaks ka tõsistes teemades kaasa rääkima.
- Vanemate osalusstruktuurid ja lapsevanematele just kaasa rääkimise võimalused. Oleme Paides sellele mõelnud, et kuidas tõmmata lapsevanemaid kaasa läbi lasteaedade ja koolide.
- Üks liik plaanitud sekkumisi ongi sinna suunda, et tekitada noortes osalemise harjumust. Siin on HTM palju soodsat pinnast loonud ja noortevaldkonna arengukavaga ka sellele teemale hoogu andmas.

HTM: See on väga sümpaatne, et laste ja noorte kaasamine siia teemaks tuli. HTM praegu otsibki süsteemset lahendust mis võimaldaks lastel ja noortel kaasa rääkida. 15. aprillini ootame Riigi Tugiteenuste Keskusele ettepanekuid, mis seda suunda arendavad. Loodetavasti on varsti võimalik midagi nende tulemuste osas avaldada.

- Tuleb pidevalt praktikutelt (lastekaitsetöötajatelt) vajadust uurida.
- Et eri valdkondade spetsialistid saaks aru, et on üks asi, mida koos teevad. Teadlikkust kasvatada spetsialistide seas. Minnakse kitsast rida. Killustatus – vaja toetada kolme eri valdkonna sünergiat (sotsiaal, kultuur ja haridus).
- Oluline on võrgustikutöö, noorte vajadustest lähtumine. On noorte volikogud, koolide üliõpilasesindused, neid kaasates saab kindlasti teada, mis on nende vajadused.
- Noortegarantii süsteemiga liitumine kohustuslik.
- Ehk oleks vaja laiemat võrgustikku kui KOV tase? Nt piirkondlik võimalus noortel ettepanekuid teha ja näha, mida naabrite juures hästi tehtud.
- Mingis vanuses on vaja tuge, et on OK olla erinev ja eri huvidega. Tuleb toetada üritusi, mis aitaks mõista, et võib minna oma rada, ei pea olema massivoolus sees.
- Kas KOVI on mingi andmebaas või kuidas järke peetakse probleemsete noorte üle? On võimalik kasutada STAR infosüsteemi, kus osa infot on automaatne (haridus, puue), ülejäänud peab sotsiaaltöötaja ise sisestama, sh hinnatakse juhtumite arengut ja seisut.

Milliste meetmete abil hoogustada maa- ja ääremaa piirkondades omavalitsuste koostööd lastele ja noortele suunatud teenuste koordineeritud pakkumiseks (sõltumata teenuse tarbija elukohast)?

- KOV ülesed keskused luua. Mis muul moel sa siis teenust koordineerid kui sellist keskust ei ole.
- Kas peakski tegema alati koostööd ühisteenususe piirkondade näol, liiga suured piirkonnad tähendab, et peredele-lastele jäävad teenused kaugeks. Nutikaid teistsuguseid lahendusi võib olla ja KOVi osa võib olla see, et õpitakse üksteiselt. Nt koos rääkides mõne koordinatsiooniprojekti käigus.
- Noorsootöötajate ühendused, võrgustikud.
- Nõuandmise keskust oleks vaja, et kuidas ühes või teises olukorras toetada.
- Väikeprojektide fondid KOV või maakonna tasandil, kust kohaliku tasandi algatusi toetada.
- Teemapõhised töögrupid, tuuakse kokku huvijuhid vm inimesed. Sellega on hästi. Taandub alati sädeinimestele – et oleks ettevõtlikke inimesi, kes teaks.
- Tegelejatel peaks olema tugi.
- Luua piirkondadesse abikeskused, kus saaks abi ja nõustamist – logopeedid, psühholoogid.
- Meil on inimeste puudus, oleks vaja personaalset lähenemist.

Eesti
tuleviku heaks

Euroopa Liit
Euroopa struktuuri-
ja investeerimisfondid

rahastatud
EL NextGenerationEU
poolt

